

גבריאֵל גרסיה מרקס

שנת אחר־הצהריים של יום שלישי

הרכבת יצאה מהמסדרון הרוטט של סלעים אדמדמים וחדרה אל מטעי בננות סימטריים ואינסופיים. האוויר נעשה לח ואי אפשר היה לחוש עוד את הרוח הקלילה הנושבת מן הים. עמוד עשן מחניק נכנס בעד לחלון הקרון. בדרך הצרה, המקבילה למסילת הברזל, התנהלו עגלות רתומות לשוורים, עמוסות אשכולות ירוקים. בעברה השני של הדרך, במרחבים ששממה נפלה עליהם בטרם עת, נמצאו משרדים מצוידים במאווררים חשמליים, מחנות מגורים בנויים מלכנים אדומות ובתים שעל מרפסותיהם, בין עצי דקל לשיחי ורדים מאובקים, ניצבו כיסאות ושולחנות לבנים. השעה היתה אחת־עשרה בבוקר והחום טרם החל.

“עדיף שתרימי את החלון”, אמרה האשה, “השיער שלך יתמלא בפיח”.

הילדה ניסתה לעשות זאת, אבל המסגרת היתה תקועה בגלל החלודה.

הן היו הנוסעות היחידות בקרון החשוף של המחלקה השלישית. כיוון שעשן הקטר המשיך לחדור מבעד לחלון, נטשה הילדה את מקום מושבה והניחה שם את החפצים היחידים שלקחו איתן: שקית פלסטיק עם דברי מאכל וצרוור פרחים עטופים בנייר עיתון. היא התיישבה ממול, רחוקה מהחלון, נוכח אמה. שתיהן לבשו בגדי אבלות מחמירים ועניים.

הילדה היתה כבת שתים־עשרה, וזו היתה לה הפעם הראשונה שנסעה ברכבת. האשה נראתה מבוגרת מכדי להיות אמה, בשל הוורידים הכחולים בעפעפיה ובגלל גופה הקטן, שהיה רופס וחסר צורה, ונתון בבגד גזור כגלימת כמרים. עמוד השדרה שלה נשען איתן על מסעד המושב והיא החזיקה בחיקה, בשתי ידיה, תיק לכה מתקלף. היתה בה שלוה קפדנית, כזו האופיינית לאנשים המורגלים בעוני.

בשעה שתים־עשרה החל החום. הרכבת עצרה למשך עשר דקות בתחנה ללא יישוב כדי להצטייד במים. בחוץ, בדממה המסתורית של המטעים, היה לצל מראה נקי. ואולם, האוויר שנכלא בתוך הקרון הדיף ריח של עור לא־מעובד. הרכבת לא הוסיפה עוד להאיץ. היא עצרה בשני כפרים דומים זה לזה, עם בתי

עץ צבועים בצבעים חיים. האשה הרכינה את ראשה ושקעה בתרדמה. הילדה חלצה את הנעליים. לאחר מכן הלכה אל השירותים על מנת להניח במים את זר הפרחים שקמל.

כשחזרה למושב המתינה לה האם עם האוכל. היא נתנה לה חריץ גבינה, מחצית הקערית תירס ועוגייה מתוקה. לאחר מכן הוציאה משקית הפלסטיק מנה שווה בכמותה לעצמה. בעת שאכלו, חצתה הרכבת באיטיות רבה גשר מתכת, והגיעה אל כפר שרמה בכלל לקודמיו, פרט לכך שכאן נאסף המון אדם בכיכר. חבורת מוסיקאים ניגנה יצירה עליזה תחת השמש הקופחת. בצידו האחר של הכפר, במישור סדוק ומיובש, הסתיימו המטעים.

האשה הפסיקה לאכול.

“נעלי את הנעליים”, אמרה.

הילדה הביטה החוצה. היא לא ראתה דבר מלבד המישור השומם, ממנו החלה הרכבת שוב בתנועה מהירה. היא הניחה בשקית את החתיכה האחרונה של העוגייה ומיהרה לנעול את הנעליים. האשה נתנה לה מסרק.

“תסתרי”, אמרה.

הרכבת החלה לצפור כאשר הילדה הסתרקה. האשה ייבשה את הזיעה מעל צווארה וניקתה באצבעות את שומן הפנים. כשסיימה הילדה להסתרק עברה הרכבת לפני הבתים הראשונים של כפר אחר, גדול מן הקודמים, אך גם עגום מהם. “אם את צריכה לעשות משהו, תעשי עכשיו”, אמרה האשה. “אחר כך, אפילו אם תהיי מתה מצמא, שלא תשתי מים בשום מקום. ויותר מכל, שלא תתחילי לבכות”.

הילדה הנידה ראשה להסכמה. רוח לווהטת ויבשה חדרה בעד החלון והתערבה בצפירת הקטר ובהמולת הקרונות הישנים. האשה גילגלה את שקית הפלסטיק עם שאריות המזון ושמה אותה בתוך התיק. לרגע אחד השתקפה בחלון דמותו הכוללת של הכפר, באותו יום שלישי מוצף באור של חודש אוגוסט. הילדה עטפה את הפרחים בעיתונים הרטובים, התרחקה מעט מהחלון, ועיניה ננעצו באמה. זו השיבה לה מבע שָׁלוֹן. הרכבת חדלה לצפור והאטה את מהלכה. רגע לאחר מכן נעצרה.

התחנה היתה ריקה מאדם. בעברו השני של הרחוב, במדרכה המוצלת בעצי השקר, היה פתוח רק סלון הביליארד. הכפר צף בחום הכבד. האשה והילדה ירדו מהרכבת, חצו את התחנה הנטושה שאריחיה החלו להיסדק בלחץ העשבים השוטמים, וחצו את הרחוב עד למדרכה המוצלת.

השעה היתה כמעט שתיים אחר־הצהריים. בזמן זה הכפר נאנק בחום מעלף

ונם את שנת אחר הצהריים. המחסנים, המשרדים הציבוריים, בית הספר המקומי, הכל נסגרים באחת-עשרה, ואינם נפתחים שוב עד מעט לפני ארבע, כשהרכבת עושה את דרכה בחזרה. פתוחים רק המלון שממול לתחנה, הבר הצמוד לו, אולם הביליארד הנמצא בו, ומשרד הטלגרף הסמוך לכיכר. דלתות הבתים, שברובם היו בנויים על פי הדגם של חברת הבנות, היו נעולות מבפנים ותריסיהם היו מוגפים. בכמה מהם היה החום עז כל-כך שיושביו סעדו בחצר הפנימית. אחרים הציבו כיסאות בצל עצי השקד וישנו את שנת אחר הצהריים, ישובים בלב הרחוב.

האשה והילדה נכנסו לכפר, מבקשות את הגנת השקדיות ובלי להפריע לתנומה שירדה על הכל. הן צעדו היישר אל בית הכומר. האשה גירדה בציפורן את רשת המתכת של הדלת, המתינה רגע קט, ושוב חזרה להקיש. בפנים זימזם מאורר חשמלי. רחש הצעדים נבלע. בקושי אפשר היה לשמוע חריקה קלה של הדלת ומיד אחריה קול זהיר, קרוב מאוד לרשת המתכת: "מי שם?" האשה התאמצה לראות מבעד לרשת המתכת.

"אני צריכה את הכומר", אמרה.

"הוא ישן עכשיו".

"זה דחוף", התעקשה האשה.

בקולה היתה עקשנות רגועה. הדלת נפתחה מעט, ללא רעש, ובפתח הופיעה אשה בוגרת ושמנמנה, עורה חיוור מאוד ושערה בצבע הברזל. העיניים נראו קטנות למדי מבעד לזוגיות העבות של משקפיה.

"היכנסו", אמרה, ופתחה את הדלת לרווחה.

הן נכנסו לחדר טובל בריח ישן של פרחים. אם הבית הובילה אותן אל ספסל עץ וסימנה להן לשבת. הילדה התיישרה, אבל אמה נשארה עומדת על רגליה, מהרהרת, מחבקת את התיק בשתי ידיים. לא נשמע כל רעש פרט לזה של המאוורר החשמלי.

אם הבית הופיעה שוב בפתח הדלת שבעומק החדר.

"הוא אומר שתחזרו אחרי שלוש", אמרה בקול מאוד נמוך, "הוא נשכב רק

לפני חמש דקות".

"הרכבת יוצאת בשלוש וחצי", אמרה האשה.

היה זה מענה קצר ובוטח, אך הקול המשיך להיות שָׁלוֹ ועשיר בגוונים.

אם הבית חייכה בפעם הראשונה.

"טוב", אמרה.

כשהדלת שבעומק החדר נסגרה שוב, התיישרה האשה ליד בתה. חדר ההמתנה

הצר היה דל, מסודר ונקי. מעברו השני של מעקה עץ, שחילק את החדר, ניצב שולחן עבודה פשוט עם מפת שעוונית, על השולחן עמדה מכונת כתיבה פשוטה ולצידה צנצנת עם פרחים. מאחור נמצאו הארכיונים של הקהילה. ניכר היה כי זה משרד שעל ארגונו הופקדה אשה רווקה.

הדלת שבעומק נפתחה והפעם נראה בה הכומר, שניקה את עדשות המשקפיים במטפחת. רק לאחר שהרכיב אותם על חוטמו התברר בוודאות שהיה זה אחיה של האשה שפתחה בפניהן את הדלת.
"מה אפשר להציע לכן?" שאל.

"את מפתחות בית הקברות", אמרה האשה.

הילדה היתה ישובה, הפרחים מונחים בחיקה ורגליה שלובות מתחת לספסל. הכומר הביט בה, לאחר מכן הביט באשה, ואז בחן את השמים הבוהקים ללא ענן מבעד לרשת המתכת של החלון.

"עם החום הזה", אמר, "יכולתן לחכות עד שהשמש תרד".

האשה הניעה את ראשה בדממה. הכומר עבר אל הצד השני של המעקה, הוציא מהארון מחברת עטופה בשעוונית, עט בעל ידית עץ וקסת, והתיישב ליד השולחן. השיער שנעדר מראשו כיסה בנדיבות את ידיו.

"איזו מציבה בדעתכן לבקר?" שאל.

"זו של קרלוס סנטנו", אמרה האשה.

"איזו?"

"קרלוס סנטנו", שנתה האשה.

הכומר עדיין לא הבין.

"זה הגנב שהרגו כאן בשבוע שעבר", אמרה האשה בלי לשנות את גוון קולה.
"אני האמא שלו".

הכומר בחן אותה במבטו. היא נעצה בו את עיניה בעוצמה אך בשלווה והוא הסמיק. הוא הרכיז את ראשו כדי לכתוב. ככל שהתקדם במילוי הדף ביקש מהאשה נתונים על זהותה, והיא השיבה ללא היסוס, בפרטים מדויקים, כאילו קראה מהדף. הכומר החל להזיע. הילדה התירה את שרוך הנעל השמאלית, חילצה את העקב והשעינה אותו על המסעד. כך עשתה גם בנעל הימנית.

הכל החל ביום שני של השבוע החולף, בשעה שלוש לפנות בוקר ובמרחק כמה רחובות משם. הגברת רבקה, אלמנה בודדה שחיה בבית מלא גרוטאות הרגישה מבעד לרחש הגשם הדק כי מישהו ניסה לפרוץ מבחוץ את הדלת הפונה אל הרחוב. היא קמה, מיששה בארון הבגדים וחיפשה את האקדח עתיק היומין שאיש לא ירה בו מאז ימי הקולונל אאורליאנו בואנדיה, והלכה אל החדר בלי

להדליק את האורות.¹ היא כיוונה עצמה על פי פחד שהתפתח בה במשך עשרים-ושמונה שנות בדידות, יותר משבהתאם לרעש שעלה מהמנעול. היא דימתה בנפשה לא רק את מיקומה של הדלת אלא גם את גובהו המדויק של המנעול. ואז החזיקה בנשק בשתי ידיה, עצמה את עיניה וסחטה את ההדק. היתה זו לה הפעם הראשונה בחייה שירתה באקדח. מיד לאחר נפץ הירי לא חשה דבר אלא שמעה את המיית הגשם הקל על גג הצינן. אחר כך קלטה מכה קלה, מתכתית, על רציף הבטון וקול נמוך מאוד, שָׁלוּ אך יגע באופן נורא: "אוי, אמא שלי". האיש שהתגלה מת לפני ביתה, עם אף מרוסק, לבש חולצת פלנל מפוספסת וצבעונית, מכנסיים רגילים, וקבל שימש לו כחגורה. הוא היה יחף. אף אחד מבין אנשי הכפר לא הכיר אותו.

"כך שהוא נקרא קרלוס סנטנו", מילמל הכומר כשסיים לכתוב.

"סנטנו איילה", אמרה האשה, "הוא היה בן יחיד".

הכומר חזר אל הארון. בצידה הפנימי של הדלת היו תלויים על מסמר שני מפתחות. הם היו גדולים וחלודים, כפי שדימתה הילדה את מפתחות פטרוס הקדוש, וכפי שדימתה אותם האם כשהיתה ילדה, וכפי שצריך היה הכומר לדמות באחת הפעמים.² הוא הסיר אותם מעל המתלה, הניח אותם על המחברת הפתוחה שעל המעקה, הביט באשה והצביע על מקום בנייר הכתוב.

"תחתמי כאן".

האשה שירבטה את שמה בעודה מחזיקה בתיקה מתחת לבית השחי. הילדה לקחה את הפרחים, ופנתה אל המעקה כשהיא גוררת את נעליה וכוונת בקפידה את אמה.

הכומר נאנח.

"האם לא ניסית אף פעם להחזירו לדרך הישר?"

האשה ענתה רק כשסיימה לחתום.

"הוא היה אדם מאוד טוב".

הכומר הביט לסירוגין באשה ובילדה, בוחן אותן במין סוג של חסידות נדהמת, שמה תתחלנה לבכות.

האשה המשיכה באותה נעימה:

"אמרתי לו לעולם לא לגנוב משהו שבגללו יחסר אוכל למישהו, והוא שמע בקולי. לעומת זאת, קודם, כשהתאגרף, היה נשאר אפילו שלושה ימים במיטה

1 על הקולונל ואקדחו, שנעשה בו שימוש בשנת 1875, ראו בסיפורו של גבריאל גרסיה מרקס, "טקס האשכבה של מאמא הגדולה" (כל ההערות הן של המתרגם).

2 ראו הברית החדשה, הבשורה על פי מתי, טז, 15-20.

באפיסת כוחות בגלל החבטות שספג".

"היה צריך לעקור את כל השיניים", התערבה הילדה.

"זה נכון", אישרה האשה, "באותה התקופה, כל נגיסה שנגס מהאוכל הציגה לי את המהלומות שהחטיפו לכן שלי בשבתות בערב".

"רצון האלוהים חידה הוא", אמר הכומר.

ואולם, אמר זאת ללא שכנוע רב. בחלקו משום שהניסיון עשה אותו סקפטי מעט, ובחלקו בגלל החום. הוא המליץ להן להגן על ראשיהן כדי להימנע ממכת שמש. מפקק וכמעט רדום הנחה אותן במה שעליהן לעשות כדי למצוא את הקבר של קרלוס סנטנה. עוד הוסיף שבחזרתן אין הן צריכות לדפוק. די ששימו את המפתח מתחת לדלת, ושגם ישימו שם, אם יש ביכולתן, נדבה עבור הכנסייה. האשה הקשיבה להסברים בתשומת לב רבה, אך הודתה בלי לחייך.

עוד לפני שפתח את הדלת הפונה אל הרחוב הבחין הכומר כי מישוהו מביט פנימה ואפו לחוץ אל רשת המתכת. היתה זו קבוצת ילדים. כשהדלת נפתחה לרווחה הם התפזרו. בשעה זו, בדרך כלל, אין אף אחד ברחוב. ואולם עכשיו היו שם לא רק ילדים. אנשים התגודדו בקבוצות מתחת לעצי השקד. הכומר בחן את הרחוב המעוות בגלל השתברות האור, ואז הבין. הוא שב וסגר בעדינות את הדלת. "המתינו רגע", אמר בלי להביט באשה.

אחותו הופיעה בדלת שבעומק החדר, לבושה מעילון שחור על גבי כותונת הלילה ושערה פזור על כתפיה. היא הביטה בכומר בדממה.
"מה קרה?" שאל.

"האנשים תפסו את העניין", מילמלה האחות.

"אם כך, עדיף שתצאנה דרך דלת החצר הפנימית", אמר הכומר.

"זה לא משנה", אמרה אחותו, "כולם צופים בחלונות".

דומה היה שהאשה לא הבינה דבר עד לאותו רגע. היא ניסתה לראות את הרחוב מבעד לרשת המתכת. אז לקחה מהילדה את זר הפרחים והחלה לנוע לעבר הדלת. הילדה הלכה בעקבותיה.

"המתינו עד שתרד קצת השמש", אמר הכומר.

"החום ימיס אתכן", אמרה אחותו שעמדה ללא תנועה בעומק החדר. "המתינו מעט ואני אשאיל לכן שמשיה".

"תודה", ענתה האשה, "אנחנו בסדר ככה".

היא החזיקה בידה של הילדה ויצאה אל הרחוב.

מספרדית רון ברקאי